

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ПІДРУЧНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ЗНЗ З МОВАМИ НАВЧАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

О. М. Петрук,

*кандидат педагогічних наук,
Інститут педагогіки НАПН України*

У статті викладено концептуальні основи побудови підручників української мови для початкових класів шкіл з навчанням мовами національних меншин (румунською, молдовською). Розглянуто підходи і принципи, що визначають добір та структурування навчального матеріалу, а також представлено методичну реалізацію їх в нових підручниках початкового мовного курсу.

Ключові слова: *підхід, принцип, комунікативна компетентність, особисто орієнтований, комунікативно спрямований, компетентнісний.*

Постановка проблеми. Сучасне суспільство й освітня система ставлять за мету забезпечити формування компетентностей учнів, які вимірюють лише не кількістю вузькопредметних знань, а й умінням застосовувати їх у розв'язанні різних життєвих ситуацій. Тому все більшої ваги набуває питання створення нового покоління підручників, спрямованих на формування компетентностей учнів.

Аналіз останніх досліджень. Проведений нами аналіз досліджень дає можливість стверджувати, що в останні роки проблема створення шкільного підручника є досить актуальною. Загальнопедагогічні аспекти підручникотворення були предметом дослідження Ю. К. Бабанського, Д. Д. Зуєва, І. Я. Лернера, Я. П. Кодлюк, О. Я. Савченко, М. М. Скаткіна, А. В. Хуторського та ін. У контексті нашої проблеми важливими були дослідження українських і зарубіжних лінгводидактів з питань створення підручників української мови (М. С. Вашуленка, М. І. Пентилук, Г. Т. Шелехової та ін.), російської мови для шкіл з українською мовою навчання (І. П. Гудзик, В. О. Корсаков та ін.), російської мови у школах Російської Федерації (Г. Г. Гранік, О. Ю. Купалова, М. М. Разумовська та ін.), російської мови у національній школі (Н. З. Бакеєва, К. З. Закір'янов, М. Б. Успенський), української мови для шкіл з навчанням російською та мовами інших національних меншин (Н. В. Бондаренко, О. Н. Хорошковська), а також підручників іноземних мов (І. Л. Бім, С. В. Калініна, В. Г. Редько, В. С. Цетлін та ін.). Положення та висновки цих досліджень мають важливе значення і для розроблення підручників з української мови для шкіл з навчанням мовами національних меншин.

Зі створенням у 2004 році в Інституті педагогіки НАПН України лабораторії навчання української словесності у школах національних меншин України та діаспори під керівництвом доктора педагогічних наук, професора

О. Н. Хорошковської розпочалися системні дослідження проблем навчання української мови як державної у школах з викладанням мовами національних меншин, зокрема відбору і структурування змісту навчання та розроблення підручників з української мови для шкіл I ступеня зазначеного типу.

Метою статті є розкриття концептуальних та методичних засад побудови підручників української мови для шкіл з навчанням мовами національних меншин.

Основна частина. У галузі навчання української мови як державної в останні роки сталися значні зміни, зумовлені як зміною соціальних вимог сучасного суспільства, так і впровадженням нової редакції державного стандарту, створенням нових навчальних програм. А це, в свою чергу, вимагає створення нового покоління підручників як основних засобів реалізації вимог стандарту і програм.

Створено новий комплект підручників української мови для 1 – 4 класів ЗНЗ з мовами викладання національних меншин (румунською, молдовською), націлений на реалізацію основної мети навчання зазначеного предмета, що визначена у державному стандарті початкової загальної освіти (галузь «Мови й літератури»), а саме: формування комунікативної компетентності, враховуючи інтереси й можливості учнів початкової школи. Оскільки перед школою поставлено завдання забезпечити володіння українською мовою як державною, як засобом міжнаціонального спілкування, то відповідно у змісті підручників з української мови для початкової школи домінує комунікативне спрямування.

У процесі створення нового покоління підручників ми виходили з того, що українська мова – не лише окремий предмет навчання, а й засіб міжнаціонального спілкування, залучення національних спільнот України до українського соціуму. Вільне володіння українською мовою – одна з передумов успішної соціалізації особистості, свідчення культури людини, її толерантного ставлення до інших народів, їхніх мов і культур.

На думку І. П. Гудзик, сучасний шкільний підручник важливо розглядати на основі компетентнісної парадигми. Його якість значною мірою визначається тим, чи він орієнтований переважно на опанування учнями предметного змісту, чи й на формування ключових (базових, універсальних) компетентностей. Ключові компетентності (до яких належить і комунікативна) передбачають готовність використовувати засвоєні знання, навчальні вміння і навички, способи діяльності для розв'язання практичних, пізнавальних, комунікативних завдань [1].

Компетентнісний підхід до навчання мови декларовано у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [3] та документах, які визначають загальну спрямованість шкільних мовних курсів у школах України – державному освітньому стандарті [2], базових навчальних програмах [4; 5], критеріях оцінювання навчальних досягнень школярів.

Керуючись вимогами нормативних документів, було визначено основні *методологічні ідеї* концепції підручників української мови для ЗНЗ I ступе-

ня з мовами навчання національних меншин (румунською, молдовською), а саме:

- формування й розвиток засобами мови й літератури молодшого школяра як мовної особистості, національно свідомого громадянина України, який володіє державною мовою, що є засобом міжнаціонального спілкування, адаптації до життя в українському соціумі;

- комунікативне спрямування змісту підручників;

- компетентнісний підхід до навчання української мови, який утворює особистісну значущість і результативність навчальних досягнень для розвитку кожної дитини.

У процесі розробки комплексу підручників української мови для шкіл зазначеного типу ми керувалися *принципами*, які відображали пріоритетність особистісно орієнтованого, комунікативно спрямованого і компетентнісного підходів:

- врахування результатів порівняльного аналізу двох мовних систем – рідної (або першої мови) і другої. Цим принципом зумовлено відбір лінгводидактичного матеріалу, способи його презентації у підручнику залежно від спільного і відмінностей;

- врахування знань, умінь і навичок, набутих на уроках рідної мови, що дозволило під час укладання підручників максимально взяти до уваги можливість транспозицію та запобігти інтерференції;

- комунікативної спрямованості, що обумовлює засвоєння мови як засобу спілкування шляхом залучення учнів до активної комунікативної діяльності;

- особистісно-мотиваційним, яким зумовлено відбір навчального матеріалу, особисто значущого для учнів цієї вікової категорії, що забезпечує постійний інтерес учнів до навчання української мови;

- розвивального навчання, що передбачає формулювання навчальних завдань, спрямоване на формування мисленнєво-мовленнєвої активності учнів, яка виявляється у сприйнятті, розумінні, опануванні мовних одиниць і явищ, осмисленні їх ролі у мовленні та комунікативної доцільності.

Одним із важливих аспектів розробленої концепції, який суттєво відрізняє нові підручники від чинних, є *способи презентації* навчального матеріалу. Добираючи найбільш адекватні нинішнім цілям навчання, ми виходили з того, що комплект підручників української мови як державної покликаний представити різноманітні варіанти реалізації нових підходів до початкового мовного курсу, передусім – нового співвідношення мовної теорії й мовленнєвої практики в навчанні (виходячи з пріоритету мовленнєвого розвитку), сприяти впровадженню методів роботи, спрямованих на розвиток комунікативної компетентності [2].

Розглянемо методичну реалізацію нових концептуальних підходів у підручниках з української мови для шкіл I ступеня ЗНЗ з навчанням мовами національних меншин (румунською, молдовською).

Підручник для 1 класу «Українська мова. Усний курс» [8; 9] забезпечує формування і розвиток таких видів мовленнєвої діяльності, як слухання –

розуміння почутого (аудіювання) та говоріння. Він складається з двох частин. У першій з них вміщено малюнки, пов'язані з темами, визначеними базовою програмою, а у другій – текстовий матеріал, пов'язаний з кожною темою уроку першої частини підручника. Зміст ілюстративного матеріалу (І частина) націлено як на засвоєння учнями української лексики, так і на формування умінь граматично правильно вживати її у мовленні. Зазначимо, що на відміну від попередніх підручників такого типу, у яких для засвоєння пропонувалися в основному назви предметів, а міжтемна лексика залишалася поза увагою, у нових опануванню підлягають і слова – назви дій, ознак, кількості, тобто ті мовні одиниці, які необхідні й достатні для мовленнєвої практики.

Уміщені в підручнику серії малюнків призначені для розвитку мовленнєвих умінь учнів. Вони мають виразне комунікативне спрямування та відображають реальні ситуації, що трапляються в житті дітей.

Добір ілюстративного матеріалу і формулювання завдань до нього, введення значної кількості інтерактивних завдань, що передбачають роботу в парах, малих групах, рольові ігри, здійснено, виходячи з того, що мотиваційна складова ефективного навчання мови залежить і від можливості застосовувати набуті знання, вміння та навички на практиці для встановлення елементарних комунікативних контактів під час виконання соціальних ролей (учня, читача, покупця, пасажира тощо).

Значущим компонентом підручника є методичний апарат, який сприяє реалізації концептуальних підходів – особистісно орієнтованого, комунікативно спрямованого, компетентнісного навчання мови. До методичного апарату відносимо формулювання завдань уроку, запитання та мовленнєві зразки, що супроводжують малюнки, завдання вправ.

Зазначимо, що в умовах навчання другої мови у початкових класах важливе значення мають мовленнєві зразки. Їх, як і формулювання завдань на початку кожного уроку та завдання (запитання) до ілюстрацій, вміщено у підручнику такого типу вперше і призначено для вчителя (оскільки учні ще не знають української грамоти). Завдання, подані відразу після назви теми уроку, зумовлюють і спрямовують навчальну діяльність учителя й учнів. Уведення ж мовленнєвих зразків обумовлено:

- недосконалістю мовлення вчителів, які почасти не володіють на належному рівні українською мовою;
- спрямуванням учителів на відпрацювання і засвоєння учнями саме таких мовленнєвих формул та граматичних форм, які в подальшому забезпечать успішну комунікацію;
- забезпеченням можливості батькам допомогти дітям опанувати українську мову.

З огляду на те, що вчителі не володіють на достатньому рівні методикою навчання української мови як другої (така дисципліна не викладається у жодному з ВНЗ України) та не знайомі з інноваційними підходами, які лягли в основу нових підручників, цілком виправдано у другій частині підручника

вміщено короткий методичний коментар, покликаний допомогти вчителям ефективно організувати навчальний процес та зреалізувати концептуальні методичні ідеї.

Текстовий матеріал другої частини підручника з навчання усного українського мовлення, як зазначалося, тематично пов'язаний з першою частиною, містить частомовки, лічилки, короткі вірші, народні дитячі пісеньки, казки, ігри та невеликі тексти. Усі вони цікаві й доступні для сприйняття й розуміння учнями цієї вікової категорії, спрямовані на формування і розвиток аудіативних та вимовних умінь. Багато невеликих і нескладних за змістом віршованих текстів пропонується проговорювати за вчителем і зачувати напам'ять. Прикметною рисою підручника є й наявність у ньому словничків до кожної теми, які стануть в нагоді як учителям, так і батькам учнів.

Спираючись на особистісно орієнтований і комунікативно спрямований підходи, що визначені нами як концептуальні, підручник для 2 класу «Буквар» [7] продовжує комунікативну лінію у навчанні грамоти. Він побудований так, щоб процес навчання грамоти відбувався на основі таких видів мовленнєвої діяльності, як слухання – розуміння почутого, говоріння і читання. З цією метою у «Букварі» представлено:

а) лінгводидактичний та ілюстративний матеріал ситуативного характеру, який групується навколо основних комунікативних тем;

б) тексти для слухання – розуміння, часто діалогічного характеру, які є зразками для побудови учнями власних діалогічних висловлювань;

в) матеріал для формування навичок читання (склади і слова для попереднього вправлення у вимові виучуваного звука, вправи на удосконалення виразності читання (дотримання пауз між реченнями, ритмічних пауз, зумовлених розділовими знаками та змістом тексту, інтонаційний малюнок речень, різних за метою висловлювання), адаптовані й авторські тексти для читання і розуміння);

г) завдання комунікативного характеру для роботи в парах, групах, ролях, ігри, які наближують учнів до реальних умов спілкування, активізують і розвивають їхні мовленнєві здібності, виховують толерантне ставлення одне до одного.

Уведений у «Буквар» матеріал про номінативне значення слова та його схематичне й кольорове позначення для розрізнення слів – назв предметів, ознак, дій тощо, а також вміщені завдання на побудову словосполучень, речень за схемами і малюнками, поширення їх дають можливість формувати в учнів практичні уміння, пов'язані зі словом, словосполученням, реченням, що забезпечує формування граматичного ладу українського мовлення дітей. Окрім того, введення матеріалу про номінативне значення слова є основою для збагачення словникового запасу учнів, розвитку комунікативних умінь, формування у них елементарних фонетичних і граматичних уявлень.

Зазначимо, що процес навчання української грамоти учнів ЗНЗ з навчанням румунською/молдовською мовами характеризується певними труднощами

ми. Діти вже оволоділи латиницею. Ці знання в одному випадку позитивно впливають на засвоєння кирилиці, а в іншому – негативно: учні плутають букви, їх звукове вираження і графічне позначення. Враховуючи це, авторами «Букваря» прийнято такий порядок вивчення українських букв, який максимально враховує транспозицію та запобігає інтерференції. Цьому також сприяє зіставлення буквених знаків і їх звукового значення в українській і румунській/молдовській мовах.

Вважаємо за доцільне зазначити, що вперше у «Букварі» (післябукварний період) подано елементарні правила техніки читання (інтонування початку і кінця речення, дотримання пауз тощо), що є важливим для розвитку читацьких умінь. Крім того, вперше в підручник такого типу введено методичний апарат, що, на нашу думку, є виправданим, оскільки, як і у підручнику для 1 класу, зумовлює діяльність вчителя, батьків.

У процесі розроблення підручників для 3-4 класів ЗНЗ з навчанням мовами національних меншин (румунською, молдовською) [10] ми керувалися тим, що сучасний підручник з української мови – це розгорнута модель навчального процесу, яка передбачає активну роль самого учня, залучає його до процесу не лише засвоєння мовної інформації – знань, а й активної комунікації. У підручниках передбачено реалізацію інтегрованого підходу до розробки змісту навчання української мови, за якого стрижневою одиницею є текст, що розглядається нами у таких аспектах:

- як основа для розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, читання, говоріння, письма;
- як зразок комунікативного мовлення;
- як продукт функціонування мовних одиниць у мовленні (на матеріалі тексту учні мають можливість спостерігати те чи інше мовне явище до його теоретичного опрацювання. Важливим критерієм добору текстів є частотність функціонування виучуваної мовної одиниці у тексті);
- як основа для спостережень за роллю певних мовних одиниць у вираженні конкретного змісту;
- як опора для інтуїтивного опанування літературної норми (демонстрація і засвоєння тих чи інших мовних одиниць, їх сполучуваності у мовленні, розвиток чуття мови тощо);
- для активізації знань з рідної (румунської, молдовської) мови про закони побудови тексту (структура, типи текстів, редагування деформованих текстів тощо);
- як джерело пізнання нової інформації (зокрема тексти українознавчої тематики дають можливість долучитися учням-румунам/молдованам до культури українського народу, засвоїти народні традиції, українську етику спілкування).

З метою формування умінь діалогічного мовлення у підручники для 3-4 класів зазначеного типу шкіл введено дійових осіб – знавця української мови дідуса Лінгвіста, дівчинки-українки Галинки, електронного хлопчика Кібері-

ка, а також Гугуце – хлопчика, який хоче навчитися української мови. Кожен із персонажів виконує свою роль, спілкується з іншими героями, звертається до учнів, залучаючи їх таким чином до опанування мови. Такий виклад матеріалу цікавий і доступний для сприйняття учнями цієї вікової категорії, дозволяє розкрити практичну значущість виучуваного матеріалу, має виразне особистісне і комунікативне спрямування. До того ж введення текстів лінгвістичного характеру (розповідей дідуся Лінгвіста) буде значною підмогою учителям під час проведення уроків, оскільки, як уже зазначалося, вони не володіють на належному рівні методами і прийомами навчання української мови як другої.

На відміну від попереднього покоління підручників української мови для шкіл національних меншин, вправи і завдання яких здебільшого було спрямовано на такі види навчальної діяльності, які значно відрізняються від тих, що їх потребує позаурочна мовленнєва практика, у нових підручниках запроваджена спеціально сконструйована система вправ і завдань, які націлюють учителя на формування як мовної, так і мовленнєвої та соціокультурної компетенцій. Вони орієнтують учителя з роботи лише над засвоєнням мовних знань та формування мовних умінь і навичок на формування комунікативної компетенції учнів. Відомості з мови подаються не стільки для мовного аналізу, скільки для вдосконалення орфоепічних, лексичних, граматичних умінь і навичок, що є базовими для формування комунікативних умінь, тобто опрацювання мовного матеріалу бачиться як сходинка до кінцевої мети.

Ефективним засобом формування комунікативної компетентності учнів є включення у зміст нових підручників завдань, що передбачають формування і розвиток умінь орієнтуватися у ситуації спілкування (мета, орієнтація на адресата тощо), планувати власну мовленнєву діяльність, передбачати її результати, встановлювати елементарні комунікативні контакти під час виконання соціальних ролей.

Висновки. Висвітлені нами методологічні ідеї, підходи і принципи, що лягли в основу побудови нових підручників української мови для ЗНЗ I ступеня з навчанням мовами національних меншин (румунською, молдовською), відображають пріоритетність комунікативно спрямованого й особистісно орієнтованого початкового мовного курсу, його націленість на формування предметних і ключових компетентностей учнів. Зміст навчального матеріалу і методичного апарату підручників дає можливість учителю досягти основної мети навчання української мови як державної.

Література

1. Гудзик І. П. Завдання для розвитку комунікативної компетенції у шкільних підручниках з російської мови / І. П. Гудзик // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. – К. : Педагогічна думка, 2008. – Вип. 8. – С. 352 – 361.
2. Гудзик І. П. Про концепцію підручників з мов національних меншин / І. П. Гудзик // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту

педагогіки за 2008 рік : інформаційне видання. – К. : Педагогічна думка, 2009. – С. 190-192.

3. Державний стандарт початкової загальної освіти. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?queri=education/avarage>

4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – Відділ сучасних мов, Страсбург. – К. : Ленвіт, 2003. – 262 с.

5. Навчальна програма з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів з румунською мовою викладання. 1-4 класи / О. Н. Хорошковська, О. М. Петрук, Н. Т. Палій. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 72 с.

6. Навчальна програма з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів з молдовською мовою викладання. 1-4 класи / О. Н. Хорошковська, О. М. Петрук. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 72 с.

7. Хорошковська О., Петрук О. Буквар. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою : підручник для 2 класу / О. Хорошковська, О. Петрук. – Львів : Світ, 2012. – 160 с.

8. Хорошковська О., Петрук О. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою. Усний курс: підручник для 1 класу / О. Хорошковська, О. Петрук. – Львів : Світ, 2012. – 160 с.

9. Хорошковська О., Палій Н. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням румунською мовою. Усний курс: підручник для 1 класу / О. Хорошковська, Н. Палій. – Львів : Світ, 2012. – 160 с.

10. Хорошковська О., Петрук О. Українська мова : підручник для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою / О. Хорошковська, О. Петрук. – Львів : Світ, 2013. – 184 с.

References

1. Gudzyk I.P. Zavadnania dlia rozvytku komunikativnoi kompetentsii u shkil'nykh pidruchnykakh z rosiis'koi movy / I.P. Gudzyk // Problemy suchasnoho pidruchnyka: Zb. Nauk. Prats`. – K. : Pedahohichna dumka, 2008. – Vyp. 8. – S. 352-361.

2. Gudzyk I.P. Pro kontseptsiiu pidruchnykiv z mov natsional'nykh menshyn / I.P. Gudzyk // Anotovani rezul'taty naukovo-doslidnoi roboty Instytutu pedahohiky za 2008 rik: informatsiine vydannia. – K. : Pedahohichna dumka, 2009. – S. 190-192.

3. Derzhavnii standart pochatkovoii zahal'noi osvity. – Rezhym dostupu: <http://www.mon.gov.ua/main.php?queri=education/avarage>

4. Zahal'noyevropeis'ki rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia. – Viddil suchasnykh mov, Strasburg. – K. : Lenvit, 2003. – 262 s.

5. Navchal'na programa z ukrains'koi movy dlia zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv z rumuns'koiu movoiu vykladannia. 1-4 klasy / O.N. Horoshkovs'ka, O.M. Petruk, N.T. Palii. – K.: Pedahohichna dumka, 2012. – 72 s.

6. Navchal'na prohrama z ukrains'koi movy dlia zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv z moldovs'koiu movoiu vykladannia. 1-4 klasy. / O. N. Horoshkovs'ka, O. M. Petruk. – K.: Pedahohichna dumka, 2012. – 72 s.

7. Horoshkovs`ka O., Petruk O. Bukvar. Ukrains`ka mova dlia zahal`noosvitnikh navchal`nykh zakladiv z navchanniam moldovs`koiu movoiu : pidruchnik dlia 2 klasu / O. Horoshkovs`ka, O. Petruk. – L`viv : Svit, 2012. – 160 s.

8. Horoshkovs`ka O., Petruk O. Ukrains`ka mova dlia zahal`noosvitnikh navchal`nykh zakladiv z navchanniam moldovs`koiu movoiu. Usnyi kurs: pidruchnyk dlia 1 klasu / O. Horoshkovs`ka, O. Petruk. – L`viv : Svit, 2012. – 160 s.

9. Horoshkovs`ka O., Pali` N. Ukrains`ka mova dlia zahal`noosvitnikh navchal`nykh zakladiv z navchanniam rumuns`koiu movoiu. Usnyi kurs: pidruchnyk dlia 1 klasu / O. Horoshkovs`ka, N. Pali`. – L`viv : Svit, 2012. – 160 s.

10. Horoshkovs`ka O., Petruk O. Ukrains`ka mova : pidruchnyk dlia 3 klasu zahal`noosvitnikh navchal`nykh zakladiv z navchanniam moldovs`koiu movoiu / O. Horoshkovs`ka, O. Petruk. – L`viv : Svit, 2013. – 184 s.

Петрук О.М.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ЗАСАДЫ ПОСТРОЕНИЯ УЧЕБНИКОВ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ ОУЗ С ЯЗЫКАМИ ОБУЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИН

В статье изложены концептуальные и методические основы построения учебников украинского языка для начальных классов школ национальных меньшинств. Рассмотрены подходы и принципы, определяющие отбор и структурирование учебного материала, а также представлена их методическая реализация в новых учебниках начального языкового курса.

***Ключевые слова:** подход, принцип, коммуникативная компетентность, личностно ориентированный, коммуникативно ориентированный, компетентносный.*

Petruk O. M.

THE CONCEPTUAL AND THE METHODOLOGICAL BASIS OF CREATING THE TEXTBOOKS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE FOR THE SECONDARY SCHOOL WHERE THE LANGUAGES OF NATIONAL MINORITIES ARE THE TEACHING ONES

In the article, the conceptual basis of creating textbooks on the Ukrainian Language for the primary grades of the schools where the languages of national minorities are the teaching ones (Romanian, Moldavian) is demonstrated. The approaches and the principles which define the selection and the structuralizing of the academic material were observed, and their methodological realization in the new textbooks of the primary language course was represented.

The series of the textbooks on the Ukrainian Language is aimed at the realization of the main academic purpose which is the formation of the communicative competence taking into consideration the interests and the opportunities of the

primary pupils. The textbooks content demonstrates the priority of the personality-oriented, communicative, and competence approaches to teaching the Ukrainian Language.

The conceptual basis of creating new textbooks on the Ukrainian Language for the 1st-4th grades of the comprehensive educational institutions where the languages of the national minorities are the teaching ones (Romanian, Moldavian) meet the modern standards of the primary language education.

Keywords: approach, principle, communicative competence, personality-oriented, communicative and competence approaches

УДК 37.018.43

ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ ЗМІСТУ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА З ПРАВОЗНАВСТВА ДЛЯ 9-ГО КЛАСУ

О.Л. Пишко,

*методист кабінету суспільно-гуманітарних предметів
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
здобувач лабораторії суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України
e-mail: pyshkolena@gmail.com*

Стаття присвячена характеристиці діяльнісного компонента змісту шкільного підручника з практичного курсу правознавства для 9-го класу. Автором з позицій діяльнісного підходу схарактеризовано особливості підручника, подано опис видів навчальної діяльності, що входять до діяльнісного компонента змісту освіти, виявлено типи завдань, через які реалізується діяльнісний компонент змісту підручника, визначено чинники домінування діяльнісного компонента змісту підручника над змістовим. Наведені в статті теоретичні положення ілюструються прикладами.

Ключові слова: *діяльнісний компонент, підручник із практичного курсу правознавства, види навчальної діяльності*

Постановка проблеми. В умовах особистісно орієнтованої парадигми освіти відбулися значні зміни в системі загальної середньої освіти, що торкнулися державних стандартів, змісту навчальних програм, концептуальних підходів до структури й змістового наповнення підручників тощо. Нові тенденції сучасної освіти вимагають переорієнтації навчання з процесу на його